

Toets volgens stroomschema 'kwaliteitseis Effecten op gendergelijkheid' ([Effecten op gendergelijkheid | Kenniscentrum Wetgeving en Juridische zaken \(kcwj.nl\)](#))

1. Zijn er effecten te voorzien die de gelijkheid tussen mannen en vrouwen beïnvloeden?

In de huidige wet kunnen ouders kiezen welke van hun achternamen hun kind krijgt. In dit wetsvoorstel wordt een keuze toegevoegd, namelijk die voor beide achternamen. Het effect van deze extra keuzemogelijkheid voor de gendergelijkheid wordt voorzien als *neutraal tot positief*.

De aanleiding voor dit voorstel is de motie Groothuizen Bergkamp.¹ Daarin wordt de regering verzocht een dubbele achternaam mogelijk te maken. De werkgroep liberalisering naamrecht adviseerde dit al in het rapport Bouwstenen voor een nieuw naamrecht (2009). De eerste reden die wordt genoemd ter onderbouwing van dit advies is dat *beide* ouders zo hun band met hun kind kunnen bevestigen. Ook wordt tot uitdrukking gebracht dat het kind bij de familie van *beide* ouders hoort. Daarnaast kan deze extra keuzemogelijkheid conflictverminderend werken omdat een compromis mogelijk is wanneer beide ouders graag hun geslachtsnaam willen doorgeven.

Een belangrijk aspect van de naamskeuze is dat de naam wordt gekozen voor een ander, namelijk het kind. Meestal gebeurt dat op het moment dat de ouders voor het eerst ouder worden door de geboorte van hun eerste kind. Het gaat bij de naamskeuze dus om de gelijkheid tussen mannen en vrouwen én om gelijkwaardig ouderschap. Bij het maken van regels over de naamskeuze staan de belangen van het kind voorop.² Gelijkwaardig ouderschap is als een recht van het kind en een plicht van de ouders vastgelegd in de wet (art. 1:247 BW). Ouders hebben de plicht om de banden van het kind met de andere ouder te bevorderen.

In de internetconsultatie wordt door burgers vaak een verband gelegd tussen de naamskeuze en de band tussen ouder en kind. De werkelijkheid wordt tekort gedaan als de *uitkomst* van het proces van naamskeuze (naam geboorte-ouder of de niet-geboorteouder) als indicatie wordt gezien voor de gelijk(waardig)heid van de ouders (m/v). Het is belangrijk dat er gelijkwaardigheid is en wordt ervaren in *proces* van naamskeuze.

In het WODC rapport 'De gekozen achternaam' (2002) is de feitelijke werkingskracht onderzocht van de keuzemogelijkheid die sinds 1998 in de wet is opgenomen voor de achternaam van de ene of de andere ouder. In dit rapport is het proces van de naamskeuze beschreven aan de hand van enkele voorbeelden.³ Uit de voorbeelden komt naar voren dat ouders met hun keuze willen uitdrukken bij wie het kind hoort. Er zijn ouders die het gevoelsmatig passend vinden om de naam van de geboorte-ouder te geven, omdat zij het kind draagt en baart. 'Maar ook hier geldt dat de sociale werkelijkheid ingewikkelder ligt. Gegeven dat de biologische band voor de vrouw⁴ een onbetwistbare zekerheid biedt, kan men de minder zekere relatie tussen kind en vader⁵ juist een extra versteviging geven door het kind diens naam te geven.', aldus de onderzoekers van het WODC.⁶

In het WODC rapport is ook de gelijkwaardigheid in het proces onderzocht. De meeste ouders maken de naamskeuze in een zeer vroeg stadium (het begin van de zwangerschap). En veruit de meeste ouders (78%) vonden de naamskeuze makkelijk en was tevreden over het verloop van het overleg. De onderzoekers leiden hieruit af dat in hoge mate omstandigheden aanwezig zijn die de werking van de wet begunstigen: een gemeenschappelijke keuze in harmonie genomen. De extra naamskeuze verruimt de mogelijkheden voor ouders om uitdrukking te geven hún gevoel van saamhorigheid binnen hun gezin of familie. In de voor dit wetsvoorstel gehouden internetconsultatie schrijven veel ouders dat zij een dubbele achternaam zien als eerlijker en gelijkjer. Er zijn ook ouders die signaleren dat de traditie van invloed is op het keuzeprocess. Soms

¹ Kamerstukken II 2018/19, 35000 VI, nr. 89.

² Bij alle maatregelen betreffende kinderen, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging (art. 3 lid 2 IVRK).

³ Bladzijde 60.

⁴ Feitelijk: geboorte-ouder. Altijd moeder.

⁵ Niet-geboorteouder. Meestal vader, soms moeder.

⁶ Bladzijde 62.

in positieve zin, soms in negatieve. Het staat ouders vrij om de traditie mee te wegen in de naamskeuze voor het kind, voor zover dat in hun beleving gewicht in de schaal legt. Als de traditie voelt als een plicht om voor de ene of de andere naam te kiezen, kan de extra keuzemogelijkheid een compromis zijn met meer gelijkwaardigheid tussen ouders.

2. Afstemming en consultatie

Om de inschatting van de effecten van het wetsvoorstel te toetsen, zijn het concept wetsvoorstel en de memorie van toelichting voorgelegd bij BZK voor de grondrechtentoets. BZK heeft laten weten dat er vanuit de clusters grondrechten en gelijke behandeling geen grondrechtelijke punten of bezwaren zijn. Daarbij wordt opgemerkt dat Nederlandse burgers in het wetsvoorstel allemaal dezelfde keuzemogelijkheden hebben.

Ook is het wetsvoorstel voorgelegd aan het cluster mensenrechten van JenV, die tot een vergelijkbare conclusie kwam.

In de consultatiereactie van de Vereniging voor Vrouw en Recht Clara Wichmann werden vraagtekens geplaatst bij de vangnetnorm gezien vanuit de gelijkheid van mannen en vrouwen. De vangnetnorm dient seksneutraal te worden geformuleerd, aldus de Vereniging. Hierop is als volgt gereageerd:

In de huidige wet zijn vangnetnormen opgenomen om praktische redenen. Deze sluiten aan bij de wensen van de meeste burgers.⁷ In termen van gelijkwaardigheid van ouders pakt de vangnetnorm in grote lijnen evenredig uit, doordat ongeveer de helft van de kinderen buiten het huwelijk of geregistreerd partnerschap wordt geboren en dan geldt de naam van de geboorteouder als vangnet. Binnen het huwelijk geldt de achternaam van de niet-geboorteouder (meestal de vader) als vangnet, en dat is in overeenstemming met de wensen van de meeste burgers.

Deze vangnetnormen zorgen ervoor dat er zo min mogelijk administratieve handelingen nodig zijn om een kind de gewenste achternaam te geven. De minderheid van (aanstaande) ouders die samen een andere achternaam willen kiezen dan uit de vangnetnorm voortvloeit, kunnen een akte van naamskeuze laten opmaken. In de praktijk benutten ouders die mogelijkheid ook. Slechts een zeer beperkt aantal kinderen maken gebruik van de mogelijkheid om deze keuze te veranderen. Er zullen soms gevallen blijven bestaan waarin de naamskeuze leidt tot ongemak of onenigheid, maar het alternatief voor een vangnetkeuze, namelijk het lot of een rechter laten beslissen miskent de verantwoordelijkheid van ouders voor de naamskeuze voor het kind.

Ministerie van JenV, DWJZ, sector privaatrecht

Contactpersonen:

██

██

⁷ Impactanalyse VNG, gepubliceerd bij de internetconsultatie.